

Panun pakinoita

Kiruna, "maailman suurin kaupunki"

Kamreeri Hjalmar Falk

Hollannin-avun iltana vieraili Oulussa, kuten uutisistamme on ilmennytkin, Suomen Kirunassa oleva varakonsuli, kaupunginkamreeri Hjalmar Falk, joka paraikaa on pitkällä "rengasmatkalla" ympäri puolen tasavallan. Konsuli Falk aloitti matkansa sunnuntaina, jolloin jo kuvineen ja filmeineen esiintyi Torniossa, mistä jatkoi maanantai-illaksi Kemiin ja tiistaiksi Ouluun. Keskiviikkoiltana esitelmöi hän Raahessa ja palatessaan lähinnä "Savonmualle" suuntautuvalta jatkokierrokseltaan hän vielä esitelmöi sekä Kajaanin, Paltamon että Utajärven Pohjola-Nordeinin osastoissa.

Oli hyvin valitettavaa, että tämä joviaali pohjoisruotsalainen, joka vielä kaiken lisäksi puhui kelmollisesti suomea ja osasi yksityisessä puheessaan niinkuin esityksissäänkin veistään kaskun oikealla paikalla, sattui tänne monien suurten yleisötilaisuuksien iltana. Hyvin hän kuitenkin tuntui tilanteen ymmärtävän ja kertoi niille muutamille kymmenille, jotka tilaisuudessa olivat läsnä, kerrottavansa ja näytti näytettävänsä tilanteesta häiriintymättä. On ensiksikin sanottava, että hän on kerrassaan suurenmoinen valokuvaaja. Hän ei ole sitä vain teknillisesti, vaan kaikesta näkee, että kuvaajalla on eräänlainen taiteellinen ote kuvauskohteisiinsa olivat ne sitten jylhiä tunturimaisemia tai yksinäisiä hillankukkia suurella suolla. Nämä kuvat ja niitä seuratelut esitelmät antoivat kuulijoille hyvin selvän yleiskuvan nimenomaan nykyisen Kirunan elämästä. Kuvaa täydensi Kirunan 50-vuotisjuhla kuva, kaitafilmi, joka esitelmän jälkeen näytettiin. Tilaisuutta koskevaan uutisemme pujahti nimimerkin ansiosta selainen virhe, että tuli mainittua Kirunan kaupungin 50-vuotisjuhlasta, vaikka piti puhua Kirunan 50-vuotisjuhlasta — kaupungin oikeudethan Kiruna sai vasta 1. 1. 1948. Puolessa vuosisadassa on koko tämä kukoistava pieni kaupunki kohonnut malmi- ja tuntuurien rinteille ja ääri-; valtava, suorastaan ainutlaatuinen kehitystarina. Ensimmäiset malmilöydöt tehtiin jo 1600-luvun puolivälissä. Tällöin aloitti ensimmäinen masuu-

ni toimintansa. 1600-luvun alussa oli Jukkasjärven kylään jo kirkkokin rakennettu ja se on vieläkin paikallaan. 1696 eräs ruukinkirjuri kävi sekä Svappavaarassa että Jukkasjärvellä ja teki tarkan selon löydöistään ja toi näytteitä, mutta asia unohtui. 1736, maaherranvierailun jälkeen, alettiin malmia louhia ja niin jatkui koko vuosisadan ja seuraavan, mutta mitään yhdyskuntaa ei syntynyt. Monien geologisten tutkimusten jälkeen aloitti toimintansa Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, jonka johtajaksi 1898 tuli tohtori Hjalmar Lundbohm. Häntä pidetään Kirunan perustajana. On puhuttu ja puhuttu Luossajärven kylästä ja Kiirunavaaran kylästä, mutta vähitellen muuttui Kiruna yleisnimeksi. 1900 vahvistettiin Kirunan ensimmäinen asemakaava ja yhdyskunta alkoi nousta. Tuli väkeä kalkkialta pohjoisesta ja tuli etelämpäinkin. Tuli uudemman kerran suomalaisiakin, joilla tämän kaupungin kehityshistoriassa on ollut ierttään suuri vaikutus.

Ja nyt pieni Kiruna on maailman suurin kaupunki. Mitä maks, sanoo lukija, mutta niin se vain on. Kirunan kaupungin maa-alue käsittää parin hyvänlaisen läänin alan ja vesialueineen sitä on yhteensä 142 neliöpenikulmaa — huomattavaa: penikulmaa. Siinä on metsiä ja tuntureita, siinä on puuta jos malmiakin. Pitkiä ovat tällaisen kaupungin tiet ja monta kylää siinä on Kirunan lisäksi. Ei ole varmaan helppoa tällaisen kunnan asioiden saati taloudenhoitoaan, mutta hoideksi on tullut, sen konsuli Falk kuvillaan osoittaa.

Kirkko on kuin lapinkota, ainakin mielikuvitusta käyttäen, mutta niinpä oli Lundbohm sanonutkin arkkitehdille, joka neuvoa kysyi, että piirrä kuin lapinkota. Sama tyyli on pappilassa. Kaksitoista kuvapatsasta kiertää kirkon räystästä ja kansa puhuu tietysti apostoleista, mutta tosiasiaa nämä veistokset esittävät vertauskuvallisesti hurskautta, nöyryyttä jne. Kirkossa on prinssi Eugenin maalaama alttaritaulu. Ja taas tässäkin kohdassa on esitelmöitsijällä lystikäs kulttuurikasku kerrottavana, niinkuin monasti aikaisemmin ja sitten myöhemminkin. Lisäksi esittää hän erään kirunalaisen sanomalehtimiehen kauniin runon, joka liittyy kirkonkelloihin. Esitys jatkuu vaihtelevana. — Krematorio on nykyaikainen ja hyvin kaunis. Polttohautaus on yleistä, koska talvet ovat pitkät ja hautaus silloin vaikeaa. Niin, lunta voi olla heinäkuussakin, kuten eräs kuva osoittaa, mutta osaa siellä olla toki kesäkin.

Sukupolvet ovat jo ehtineet vaihtua. Vanhukset, juurevat ukot, ovat eläkkeellä, mutta työ jatkuu. 22 junaan lähtee malmilastissa joka päivä. 2.700 henkeä työskentelee kaivoksessa, mutta tällä hetkelläkin tarvittaisiin 300 työmiestä lisää. Niin monella ei ole asuntoja ja siksi rakennustoiminta jatkuu vilkkaana. On laskettu, että malmia voi-

daan louhia vielä 200 vuotta . . . Kauniit värikuvat antavat tästä kaikesta nykyhetkeen kuuluvasta hyvän käsityksen, niin myös paljosta menneestä, jota vanhat rakennukset ja muistomerkit edustavat.

Samalla tavoin kuin Suomen puolella, täälläkin lantalaiset ja lappalaiset ovat aikanaan taistelleet elintilasta, mutta kaivaneet sotakirveen maahan niinkuin amerikkalaiset ja intiaanit keskinäisissä suhteissaan. Lappalaisten jälkeisestä asutuksesta Kiirunavaarassa ovat kuitenkin vastanneet ruotsalaisten rinnalla myös suomalaiset, oikeastaan suomalaiset olivat siellä ennen ruotsalaisia, kuten ilmenee kaitafilmistä, joka esitelmätilaisuuden toisena osana esitetään. Se antaa jo historiastakin selvän kuvan. Sen avulla kierretään tämä maailman suurin kaupunki vielä laajemmalti, käydäänpä aina "Lapin portilla" asti, millä täällä tarkoitetaan kahden tunturin välistä laaksoa, joka etäälle näyttää portilta. Siitä lappalaiset ajavat tuntuuriin. Suurenmoisen värikkäitä ovat muuten konsuli Falkin omat kuvat kansallispukuisista lappalaislapsista jos aikuisista-kin.

Vieras lopettaa esityksensä sanoihin: meillä Ruotsin Lapis- sa on malmimme ja poron hoitoimme, teillä on Suomen Lapis- sa puutavaranne ja poronhoitonne. Toivomme saavamme näitä elinkeinojamme hoitamalla rakentaa sitä, mitä menneet raskaat sotavuodet ovat maailmassa hävittäneet.

Tätä kirjettä kirjoittaessani sain postissa kirjeen Lapin Siivistysseuralta, joka tekee arvokasta työtä saamelaiskulttuurin vaalimiseksi ja saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi. Kiinnittääkseen laajojen piirien huomiota näihin kysymyksiin, seura on järjestänyt ympäri maan yleisötilaisuuksia. Sellainen on myös Oulussa NMKY:ssä tk. 28 päivänä ja muodostaa ohjelman pääosan uumajalaisen insinööri Rickhard Tegströmin värikuvat ja värielokuvat Ruotsin saamelaisten elämästä. Ohjelmaan kuuluu myös utsojokelaisen opiskelijan Johan Högmanin joikuja sekä seuran sihteerin, maisteri Kalle Nickulin puhe Suomen saamelaiskysymyksestä. Pitäkäähän muistissa!

Panun